

Leefbare stad en omgeving

Onderzoek@HoGent

HoGent

01 Inleiding

02 HoGent, een neus voor onderzoek

04 Op zoek naar expertise?

05 Onderzoek naar leefbare stad en omgeving

Sinds enkele jaren zet de HoGent ongeveer de helft van de intern beschikbare onderzoeksmiddelen voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in op drie multidisciplinaire thema's. Eén hiervan is "Leefbare stad en omgeving". Een maatschappelijk relevant thema dat bij voorkeur vanuit verschillende disciplines bekeken wordt.

Het praktijkgericht onderzoek aan de HoGent kenmerkt zich door een onderzoeksproces in nauwe samenwerking met betrokken stakeholders en partners, en door een sterke link met onze onderwijsactiviteiten en steeds hogere participatie van studenten. We hopen op die manier onze maatschappelijke rol als kennisinstelling op te nemen, door de resultaten van ons onderzoek maar zeker ook door de kwaliteit van onze afgestudeerden en hun ervaring met multidisciplinaire samenwerking.

Rond het thema van "Leefbare stad en omgeving" is recent gewerkt in multidisciplinaire onderzoeksprojecten maar ook in enkele vakgebiedspecifieke projecten. Er borrelt veel, en het lijkt ons tijd om één en ander aan jullie voor te stellen en jullie actief en interactief te betrekken. Doet u mee?

Els Stuyven, directeur Onderzoek HoGent

HoGent, een neus voor onderzoek

HoGent zet al jaren intensief in op onderzoek en dienstverlening en dit om verschillende redenen. Ten eerste bouwen docenten die betrokken zijn bij toegepast en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in samenwerking met het relevante werkveld (sociaal, economisch of cultureel), hun expertise verder op en zijn zij op de hoogte van de recente ontwikkelingen en problemen binnen hun vakgebied. Door deze kennis te delen met collega's en studenten, wordt de actualiteitswaarde van de opleidingen verhoogd. De onderzoeksattitude van het personeel en de regelmatige participatie van studenten aan lopend onderzoek zorgt ten tweede voor afgestudeerden met de juiste informatievaardigheden en een kritische en ondernemende attitude. Ten derde is de expertise van de HoGent een economische, maatschappelijke en culturele meerwaarde, via toegepaste onderzoeksprojecten, stages en eindwerken, contractonderzoek, standaarddienstverlening en vorming op maat.

Met ongeveer 170 onderzoeksactieve personeelsleden, jaarlijks een 100-tal onderzoeksprojecten en een onderzoeksbudget van ongeveer 6 miljoen euro, is de HoGent uitgegroeid tot een volwaardige en kwaliteitsvolle kennisinstelling. Daarnaast stijgt ook het aanbod en de capaciteit van onze dienstverlening voortdurend en is de HoGent een belangrijke innovatiepartner voor KMO's en non-profitorganisaties.

Ook in de toekomst willen we het onderzoek aan de HoGent blijven uitbouwen met kwaliteitsvolle onderzoeksprojecten, die een duidelijke link hebben met het betrokken werkveld en een meerwaarde zijn voor onze vakgroepen, opleidingen en studenten. De focus die daarbij gelegd zal worden op enkele sterke expertisedomeinen, drie zwaartepunten en het onderzoek in de kunsten maakt van de HoGent een unieke kennisinstelling.

Expertisedomeinen en zwaartepunten

HoGent telt 27 vakgroepen en heeft dus expertise in heel wat verschillende domeinen. Deze vakgebiedspecifieke professionalisering wordt bovendien nog versterkt via focusprojecten, tijdscrediet voor onderzoek en doctoreren van onderwijzend personeel.

De voornaamste expertisedomeinen van de HoGent anno 2014:

- Gemeenschapsvorming en (culturele) diversiteit
- Levenskwaliteit en bijzondere doelgroepen
- Welzijns- en gezondheidspromotie
- Agrotechnologie
- Mode- en textieltechnologie
- Voeding en brouwerij
- KMO-beleid en -organisatie
- Ontwerp en organisatie van binnen- en buitenruimte

Om de kritische massa binnen onze hogeschool verder te verhogen en nog beter tegemoet te komen aan enkele maatschappelijke uitdagingen, zetten we ook resoluut in op multidisciplinaire samenwerking. Daartoe werd bewust gekozen voor drie zwaartepunten waarbinnen onderzoekers uit alle expertisedomeinen en vakgroepen kunnen samenwerken:

- Leefbare stad en omgeving
- Product- en procesoptimalisatie
- Zorg en maatschappij

Onderzoek in de kunsten

Aangezien een school of arts deel uitmaakt van onze hogeschool, schenken we binnen de HoGent bijzondere aandacht aan het onderzoek in de kunsten. Specifiek aan onderzoek in de kunsten is dat de artistieke producties een centraal onderdeel worden van het onderzoeksproces. Men bereikt aldus een onderzoeksmethodiek waar het reflecterende verweven zit in de creatieve productie zelf.



Op zoek naar expertise?

Je kan op verschillende manieren een beroep doen op de expertise van de HoGent:

- Advies
- Navormingen
- Contractonderzoek
- Vorming op maat
- Studiedagen
- ...

Voor meer informatie kan je steeds terecht bij de directie Onderzoek:

DIRECTIE ONDERZOEK
Campus Schoonmeersen - gebouw C
Valentin Vaerwyckweg 1
9000 Gent
onderzoek@hogent.be
09 243 32 80

Op het expertiseportaal PURE vind je een actueel overzicht van onze expertise en kan je ons dienstverleningsaanbod ontdekken. Surf naar expertise.HoGent.be!



Onderzoek naar leefbare stad en omgeving

- 06 Een onderzoek naar activatie van de aanloopstraten en B-locaties in de stedelijke kernen
- 09 Ontwerpen voor een leefbare omgeving
- 11 Over de verbeelding van stadsontwikkeling en haar consequenties
- 12 Vakgroep Sociaal Werk - Onderzoeksgroep Verstedelijking en Gemeenschapsvorming
 - Kinderen in stedelijke ruimtes (KIDS)
 - Beleidsondersteunende Trajecten Stadsvernieuwing (BOTS)
 - Veldanalyse sociaal-culturele praktijken.
 - Een sociaal-ruimtelijke invalshoek als lens.
 - Perceptiestudie bij kinderen en tieners
 - i.k.v. ontwikkeling stadsmonitor
 - Gemeenschapsvorming in een veranderende stad (GIS)
 - Community arts in Gent (CAIG).
 - Onderzoek naar praktijken in stedelijke tussenruimtes vanuit artistiek en sociaal perspectief
 - Kansen door en voor werkgelegenheid in Waregem
 - Gebiedsverkenning Aalst Recheroever
 - vanuit sociaal-cultureel perspectief
 - Ontwikkeling van een visie op een kindfocus binnen de stadsmonitor
 - Woonzorgcentra en buurtgericht werken

Een onderzoek naar activatie van de aanloopstraten en B-locaties in de stedelijke kernen

Leegstand en leegloop van handelszaken, het is een bekend fenomeen in onze Vlaamse steden dat op sommige locaties zelfs dramatische proporties aanneemt. Volledige wijken verpauperen en de economische activiteit droogt op. Meerdere oorzaken zijn aan te duiden zoals een overaanbod o.a. door concurrentie van shoppingcentra en baanwinkels, de 'verwende' prijskritische consument, het stedelijke parkeerbeleid, de deeleconomie, de (onzekere) wetgeving en de steeds toeneemende internetverkoop.

Vooraf handelaars in de aanloopstraten en de B-locaties van de stedelijke kernen hebben het meest te kampen met deze problematiek. Terwijl het net deze straten met gespecialiseerde zaken zijn die het unieke karakter van een stad kleuren. De A-locaties, voornamelijk ingenomen door de grote internationale ketens, zijn zeer vergelijkbaar in vrijwel alle steden. Zelfs internationaal treffen we in deze zogeheten 'High Streets' dezelfde selectie stores aan. Indien de handelaars van de B-locaties verdwijnen dan wordt elk stadscentrum in feite inwisselbaar: de zogeheten eenheidsworst. Deze evolutie tekent zich momenteel al scherp af in Nederland dat 'kapot getailed' heet (Jorg Snoeck) en waar stadskernen steeds minder volk trekken wegens weinig te beleven en alles online verkrijgbaar tegen betere condities. Ook de grote ketens zijn daarom vragende partij om via actieve B-locaties de beleving voor de shoppers te stimuleren en bijgevolg meer trafiek te genereren naar de hoofdstraten.

Het is voor alle experts en betrokkenen duidelijk dat de retailsector aan de vooravond staat van een drastische herstructurering. Samenwerking tussen verschillende partijen (wetgever, (lokale) overheid, vastgoed en de retailsector) is meer dan ooit aangewezen wil men bruisende en leefbare steden behouden en naar de toekomst toe duurzaam stimuleren. Er is nood aan gecoördineerde actie en visie. Met dit onderzoek willen de onderzoekers (lokale) overheden, belangenorganisaties, ondernemers en andere betrokkenen inspireren en wetenschappelijke inzichten verschaffen aangezien een overkoepelende objectieve insteek top op heden in Vlaanderen ontbreekt.

De unieke sterkte van het onderzoeksteam is het aanbod van een multidisciplinair totaalpakket: inzichten bundelen vanuit vastgoed, trendwatching, marketing, e-commerce, stedelijke aanpak en ondernemerschap om te komen tot vernieuwende concepten die implementeerbaar zijn binnen het huidige beleid. Kortom, vanuit wetenschappelijke learnings wil men komen tot concrete toepassingen. Dit multidisciplinaire onderzoek gebeurt eveneens in nauwe samenwerking met de betrokken vakgroepen en opleidingen waardoor ook zij een directe return krijgen van het nieuw ontstane externe netwerk.

Team marketing & ondernemerschap

Ruth DeVreese is projectcoördinator van dit project. Zij is lector digitale marketing en coördineert ook het postgraduaat Digitale Marketing aan de HoGent. Daarnaast begeleidt ze studenten in de oprichting van hun leeronderneming en is ze geïnteresseerd in trends en innovatieve concepten. Ruth heeft ervaring in onderzoek naar herstarters (ondernemers die een faillissement hebben meegemaakt) en ziet vanuit die context veel (traditionele) ondernemers in moeilijkheden geraken door de toenemende digitale ontwikkelingen.

Anja Cornelis is coördinator van het brugproject 'Ondernemend Aalst' dat studenten en ondernemers uit de ruime regio samenbrengt. Zij begeleidt studenten in de oprichting van hun leeronderneming en stimuleert hun ondernemingszin. Anja heeft ervaring in commerciële dienstverlening en coaching en coördineert de richting KMO-Management op de campus in Aalst. Zij is geïnteresseerd in retail, design en ontwikkeling van de binnenstad.

Else Deneys is hoofdlector met expertise op het vlak van marketingcommunicatie en meer specifiek Direct Marketing en Digital. Else heeft ervaring met de uitbouw van strategische communicatieplannen, ook voor POS. Ze beschikt over een dynamisch netwerk en heeft ervaring in het professioneel afleveren van online/off line content voor rapportage, artikelen en persberichten.

Team vastgoed, wetgeving en stedelijk beleid

Dieter Janssens is architect en stedenbouwkundige en als lector Stedelijke Ontwikkeling en Ruimtelijk Beleid is hij verbonden aan de opleidingen Vastgoed Makelaardij en Landmeten. Dieter is vanuit zijn hoedanigheid als expert in de GECORO van Aalst (en Erpe-Mere) sterk vertrouwd met de uitdagingen op het vlak van stedenbouw en stadsontwikkeling. Zijn interesse gaat uit naar het effect van stedenbouwkundige en architecturale ingrepen op retail en vice versa.

Mieke Paelinck is lector Schattingen in de opleidingen Vastgoed Makelaardij en Landmeten en begeleidt studenten in de ontwikkeling van bouw- en renovatieprojecten. Daarnaast heeft Mieke jarenlange ervaring opgebouwd als stedenbouwkundige. Ze heeft vele overheden en projectontwikkelaars begeleid in stadsontwikkelingsprojecten. Mieke is tevens actief als programmacoördinator voor de Amsterdam School of Real Estate waar zij de opleiding Winkelmarkt heeft ontwikkeld met als specifiek doel het spanningsveld tussen vastgoed, retailer, consument en overheid zoveel mogelijk op te heffen in functie van de revalorisatie van binnensteden.



Onderzoeksteam

Claire Maréchal is lector Onderzoeksvaardigheden en Prijsbeleid aan de HoGent. Ze deed gedurende vier jaar onderzoek naar de motivaties van jongeren om commerciële boodschappen te delen online. Ze heeft ervaring met kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

Cedric Lietaer is handelsingenieur, landmeter en makelaar. Hij is binnen de HoGent actief als onderzoeker in de vakgroep Makelaardij en landmeten. Cedric verricht onderzoek naar stedelijke ontwikkelingen op meso- en microniveau. Hij is tevens geassocieerd onderzoeker aan de faculteit Economie en bedrijfskunde aan de UGent. Zijn interesse gaat uit naar vastgoed in het algemeen en het specifiek toepasbaar maken van wetenschappelijke kennis met het oog op concrete projectontwikkeling.

CONTACT

ruth.devreese@hogent.be
anja.cornelis@hogent.be
else.deneys@hogent.be
dieter.janssens@hogent.be
mieke.paelinck@hogent.be
claire.marechal@hogent.be
cedric.lietaer@hogent.be

Ontwerpen voor een leefbare omgeving

De vakgroep Architectonisch Ontwerp beschikt over jarenlange ervaring in onderzoeks- en dienstverleningsprojecten. Bedrijven, openbare besturen, verenigingen en onderzoeksinstituten kunnen bij de vakgroep terecht voor toepassingsgericht en beleidsvoorbereidend onderzoek, vorming en advies op maat. Daarnaast lopen er ook intern en extern gefinancierde onderzoeksprojecten. Het onderzoek binnen de vakgroep wordt uitgevoerd door een multidisciplinair team van docenten en onderzoeksmedewerkers.

Zowel het proces als de resultaten van onderzoek en dienstverlening geven aanleiding tot nieuwe inzichten in het onderwijs en het werkveld. Zo wordt maximaal aangesloten op vragen of noden vanuit het betrokken werkveld en participeren relevante experts, belanghebbenden en docenten actief in de projectstuurgroepen of -werkgroepen. Vaak participeren ook studenten op één of andere manier in het onderzoeksproces of in de dienstverleningsprojecten. Ze worden bijvoorbeeld ingezet in workshops om aan ontwerp(end onderzoek) te doen, gerichte terreininventarisaties te verrichten, installaties te concipiëren of voor GIS-verwerking. Daarnaast geven de projectprocessen en -resultaten aanleiding tot het actualiseren van bestaande en de introductie van nieuwe leerinhouden. Zo worden onderzoekspublicaties, -thema's of -inhouden in de lessen geïntegreerd, worden workshops of lezingen over onderzoeks- of dienstverleningsgerelateerde topics georganiseerd, worden onderzoeksmethodieken in de les geïmplementeerd of curriculumwijzigingen ingevoerd.

Het onderzoek binnen de vakgroep Architectonisch Ontwerp focust op ontwerp, planning, inrichting en beheer van kwalitatieve buiten- en binnenruimten, met specifieke aandacht voor de manier waarop ze locatiespecifiek en coproductief tot stand komen.

De Onderzoekseenheid Landschapsarchitectuur is verbonden met de Bachelor in de Landschaps- en Tuinarchitectuur en de Bachelor na Bachelor in de Landschapsontwikkeling. De expertise van deze onderzoekseenheid ligt in ontwerp, planning en beheer van landschap en groene publieke ruimten, met een focus op het platteland en het peri-urbane gebied. Het uitgangspunt is dat de grote diversiteit aan landschappen, de extreme overlapping tussen platteland en stad en de ermee gepaard gaande multifunctionaliteit van Vlaanderen een boeiend laboratorium maakt voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in landschapsontworp. In de diverse projecten wordt landschapsontworp ingezet om te komen tot gebiedsspecifieke en duurzame oplossingen voor ontwikkelingen in de samenleving. Kennis en inzicht in het landschap en de gevolgen van transformaties ervan, het inzetten van landschap als medium voor integratie en ontwerpend onderzoek als beeldend communicatiemiddel spelen hierbij een essentiële rol.

Het onderzoek verbonden met de opleiding Interieurvormgeving focust tot op heden op het creëren van een leefklimaat dat bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling en welbevinden van kinderen en jongeren. Vanuit deze visie ontwikkelde zich de vraag hoe ziekenhuizen, scholen en hun omgeving kunnen worden aangepast dat het kind of de jongere zich meer welkom en behaaglijk voelt.

CONTACT
sylvie.vandamme@hogent.be



Onderzoek naar leefbare stad en omgeving



Over de verbeelding van stadsontwikkeling en haar consequenties

In het kader van het onderzoeksproject '(Dis)placed Interventions' aan de School of Arts werkt kunstenaar Elly Van Eeghem de komende jaren aan een langdurig artistiek project waarin ze stadsontwikkelingen verbeeldt in een reeks video-installaties en interventies in de publieke ruimte. Ze focust op plekken die een ingrijpende fysieke of sociale verandering doormaken. Specifiek legt ze verbanden tussen perifere wijken in een aantal Westerse steden en haar thuisstad Gent. Ze zet daarvoor samenwerkingen op met bewoners en lokale organisaties.

Tijdens haar workshop vertelt Van Eeghem over het afgelopen traject #1 (van Asnières-sur-Seine Parijs naar Bloemekenswijk Gent, 2012-2013) en over het lopende traject #2 (van Hufeisensiedlung Berlijn naar Malem Gent, 2014-2015). Aan de hand van beeldmateriaal uit de verschillende stadscontexten bespreekt ze vanuit welke vragen haar onderzoek vertrekt, hoe ze tewerk gaat en waarom.

CONTACT
elly.vaneeghem@hogent.be

Vakgroep Sociaal Werk: Onderzoeksgroep Verstedelijking en Gemeenschapsvorming

De onderzoeksgroep Verstedelijking en Gemeenschapsvorming van de vakgroep Sociaal Werk werkt sinds 2009 praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek uit over de sociale en pedagogische aspecten en uitdagingen van stedelijkheid en verstedelijking.

Voor het eerst in de geschiedenis leeft meer dan de helft van de wereldpopulatie, 3,3 miljard mensen, in stedelijk gebied. Tegen 2050 zal tweederde van de mensen in grote of kleine steden wonen. In België leeft op dit moment 97% van de inwoners in verstedelijkt gebied en ook Vlaanderen is in belangrijke mate verstedelijkt. Het wordt omschreven als "een netwerk van kleine tot zeer kleine steden, op een beperkte oppervlakte, sterk uitgewaaierd in suburbane zones, op korte afstand van elkaar en in wisselwerking met Brussel". De stad lijkt dus alom aanwezig in onze samenleving en lijkt de toekomst van onze alledaagse woon-, werk- en leefomgeving onvermijdelijk te bepalen. Ook individuen en groepen die niet in (de nabijheid van) een centrumstad wonen, komen immers in aanraking met de stad omdat ze er werken, omdat een deel van hun vrijetijdsbesteding er plaatsvindt, omdat ze er winkelen, enz. De stad dient vandaag ruimer begrepen te worden als de ruimtelijke of administratieve afbakening van een stedelijke gemeenschap. De tweedeling stad-platteland is moeilijk houdbaar in de actuele samenleving. De ruimtelijke en conceptuele grenzen tussen stad, voorstad en platteland vervagen waardoor verstedelijking meer en meer begrepen moet worden als een metafoor voor ruimere maatschappelijke, politieke, technologische en economische ontwikkelingen die zich ook buiten de stad voordoen en die samenhangen met hogere (nationale en internationale) schaalniveaus. Deze verstedelijkingsprocessen geven aanleiding tot

verschuivingen in de relatie tussen individu en gemeenschap. Hierdoor worden opvattingen over gemeenschapsvorming uitgedaagd en worden nieuwe vormen van sociaal en stedelijk beleid geïntroduceerd.

De onderzoeksgroep Verstedelijking en Gemeenschapsvorming van de vakgroep Sociaal Werk bestudeert deze ontwikkelingen vanuit de samenhang tussen het perspectief van bewoners en gebruikers van de stad, het perspectief van sociaal werkpraktijken in de stad, en het perspectief van beleidsmakers in en rond de stad. We laten ons daarbij inspireren door een sociaal-pedagogisch perspectief op het leven en samenleven in de stad, én op de tussenkomsten van sociale professionals en beleidsmakers in processen van verstedelijking. Een belangrijk vertrekpunt hierin is een historische en maatschappelijke analyse van het gebied waarin men tussenkomt, met aandacht voor de feitelijke sociale en ruimtelijke praktijken en verhoudingen. Naast deze 'sociale inspiratie' bevat een sociaal-pedagogisch perspectief ook een 'pedagogische oriëntatie'. Verstedelijking wordt hierin opgevat als een collectief leerproces en een onderhandeling tussen maatschappelijke kwesties en individuele verlangens. Interventies zijn er dan op gericht om processen van leren, toe-eigenen en onderhandelen in de stedelijke ruimte te ondersteunen. Het nastreven van een democratische en sociaal-rechtvaardige samenleving vormt daarin de normatieve horizon.

Deze blik op stedelijkheid en verstedelijking zorgt ervoor dat er voornamelijk methodologische expertise is uitgebouwd op vlak van actieonderzoek en diverse vormen van case study onderzoek waarin stedelijke ruimtes of gebieden centraal staan. Via uiteenlopende kwalitatieve onderzoekstechnieken worden gebiedsanalyse en veranderingsprocessen in deze onderzoeksgebieden gecombineerd.

De onderzoeksgroep Verstedelijking en Gemeenschapsvorming streeft ten slotte naar een kruisbestuiving tussen bovenstaande onderzoeksagenda en de professionele bacheloropleiding sociaal werk. Dit onder meer door het thema 'verstedelijking' en de onderzoeksresultaten een plaats te geven in het curriculum, en door studenten actief te betrekken in lopende onderzoeksprojecten.



Kinderen in stedelijke ruimtes (KIDS)

De verschillende manieren waarop kinderen kunnen, mogen en willen aanwezig zijn in de stad hangen samen met de interacties tussen het ruimtelijk ontwerp, de gesocialiseerde betekenissen en grenzen, en de individuele voorkeuren en toe-eigeningsprocessen van kinderen. Vanuit deze vaststelling is kindvriendelijkheid moeilijk vast te leggen in universele kindvriendelijkheidscriteria. De uitdaging bestaat erin om een omschrijving van kindvriendelijkheid te vinden die het burgerschap van kinderen duidelijk naar voren schuift in planingsprocessen en tegelijk het concept voldoende open houdt om aansluiting te vinden bij de reële diversiteit aan sociale praktijken die in een stad leven. We spreken daarom over kindvriendelijkheid als een “leerproces” in plaats van een te bereiken toestand.

Kindvriendelijkheid als leerproces impliceert dat er ruimte wordt gecreëerd voor verschillende concurrentiële definities van een kindvriendelijke woonomgeving en dat er aandacht is voor de historische ontwikkeling ervan. De opgave is dan om naast “assessment” en “verbetering” als projectdoelstellingen ook “onderzoek” en “reflectie” naar voren te schuiven. M.a.w., het gaat niet enkel over het meten van kindvriendelijkheid aan de hand van indicatoren en vervolgens verhogen van de kindvriendelijkheid van stedelijke buurten. Het moet ook gaan over het aanreiken van handvatten om voeding te geven aan de reflectie over de reeds bestaande kindvriendelijkheid van specifieke buurten op basis van een aantal reflectiethema's. Bij assessment worden van bovenaf criteria voor kindvriendelijkheid bepaald die vervolgens worden opgelegd aan de verschillende wijken. Bij reflectie wordt de betekenis van kindvriendelijkheid uit de specifieke context en betekenissen van de wijken zelf geconstrueerd. M.a.w., men onderzoekt de buurten vanuit de betekenis-systemen van die buurten zelf in plaats van het eigen betekenisstelsel.

Onderzoeksvragen

- Vanuit welke visie(s) op het burgerschap van kinderen en op de stedelijke ruimte krijgt het beleid rond kindvriendelijke stedelijke ruimtes vorm in Gent? Hoe vertaalt deze visie zich in doelstellingen en strategieën binnen het Gentse jeugd- en ruimtebeleid?
- Welke andere visies en praktijken bestaan er Europees, zowel vanuit de academische wereld als binnen het werkveld?
- Welke individuele, sociale en culturele ontplooiingsmogelijkheden bieden stedelijke ruimtes vanuit het perspectief van kinderen in de stad? En hoe kan deze betekenisverlening van kinderen de vormgeving van kindvriendelijke stedelijke ruimtes beïnvloeden?

Kinderen als medeonderzoekers

Het medeonderzoekerschap van kinderen staat voorop in de uitwerking van de verschillende onderzoekslijnen. Dit medeonderzoekerschap houdt niet in dat kinderen noodzakelijk in alle stappen van het onderzoeksproces betrokken worden, maar dat ze op cruciale momenten tijdens het onderzoeksverloop mee sturing geven aan de wijze van dataverzameling en –interpretatie. Deze rollen van kinderen zijn dan die van onderzoeksobject, informatieverstrekker, adviseur, beoordelaar, medeonderzoeker en/of drijvende kracht. In elk van de onderzoeksactiviteiten zullen kinderen en jongeren vanuit één of meerdere van deze rollen aangesproken worden.

Ontwerpend onderzoek als samenlevingsopbouw

Doorheen de pilootprojecten wordt gebruikgemaakt van ontwerpend onderzoek. Dit is een onderzoeksstrategie waarin het ontwerp niet het eindresultaat maar voorwerp van discussie vormt tussen bewoners en gebruikers van een ruimte. Aan de hand van opeenvolgende alternatieve ontwerpen gaat de ontwerper in dialoog met bewoners en gebruikers over de mogelijkheden van een ruimte. Ontwerpend onderzoek staat op die manier voor een proces van samenlevingsopbouw waarin kinderen als medeburgers betrokken worden in de probleemdefinitie die aan de basis ligt van ruimtelijk ontwerp. Het onderzoeksteam laat zich concreet inspireren door een werkwijze die ontwikkeld is door de Duitse onderzoeksinstituting JugendArchitekturStadt. Deze stelt het ontwerpend onderzoeksproces voor in vijf stappen: see - explore - design - present - change. Het op andere manieren leren kijken naar en verkennen van de stad vormt daarbij een noodzakelijke eerste stap om tot ruimtelijk ontwerp te komen.

Projectdoelstellingen

- Uitwerking interdisciplinaire onderzoeksbenadering.
- Opzetten vier pilootprojecten in Gent waarin samen met kinderen concrete ruimtelijke ingrepen worden gepland, uitgevoerd en/of geëvalueerd.
- Disseminatie van en dialoog over de bovenstaande eindproducten op lokaal en Europees niveau

CONTACT

svn.devisscher@hogent.be
hari.sacre@hogent.be
griet.verschelden@hogent.be
greet.debrauwere@hogent.be
pieter.fore@hogent.be
ruben.joye@hogent.be
liza.lauwers@hogent.be



なにを かいていますか？
おかあさんの えを かいて
います。わたしも、はくも
じゅうろくでおおきな えを

Beleidsondersteunende trajecten stadsvernieuwing (BOTS)

Het project BOTS liep van maart 2013 tot en met september 2014 en werd gefinancierd door het Onderzoeksfonds van de Hogeschool Gent in het kader van een projectoproep voor Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek. In dit project werkten de onderzoekers een sociaal-pedagogisch perspectief op stadsvernieuwing uit aan de hand van een reflectiekader en twee casestudies.

Stadsvernieuwing komt ingrijpend tussen in het stedelijk weefsel in al haar facetten. Samengevat wordt stadsvernieuwing vanuit sociaal-pedagogisch perspectief opgevat als een gedeeld leerproces dat drie pijlers met elkaar verbindt: gebiedsanalyse, dialoog en integrale planning. Een gebiedsanalyse heeft aandacht voor de manier waarop bewoners en gebruikers van een gebied betekenis geven aan hun omgeving, er zich door bewegen en zich tot elkaar verhouden. Een gebiedsanalyse vertrekt dus van onderuit, vanuit de alledaagse leefwereld en heeft daarnaast ook aandacht voor de voorgeschiedenis van het gebied, en de bestaande maatschappelijke verhoudingen. Stadsvernieuwing krijgt vorm aan de hand van een dialoog tussen bewoners, gebruikers, praktijkwerkers en bestuurders, die in essentie gaat over de onderhandeling tussen uiteenlopende individuele en collectieve verwachtingen en noden. Het collectieve leerproces verbindt deze dialoog ook met een proces van integrale planning, waarbij gelijktijdig en gelijkgericht wordt ingezet op fysiek-ruimtelijk, sociaal-cultureel en economisch vlak. Deze integrale planning start reeds bij het soort vragen en doelen op basis waarvan een stadsvernieuwingproject wordt opgestart: draagt stadsvernieuwing bij tot een meer democratische en sociaal-rechtvaardige samenleving?

De eindpublicatie 'Stadsvernieuwing vanuit een sociaal-pedagogisch perspectief' bevat drie luiken: een Reflectiekader, Casestudie Aalst en Casestudie Gent. Het reflectiekader zet de lijnen uit van een sociaal-pedagogisch perspectief op stadsvernieuwing. Stadsvernieuwing wordt zoals gezegd opgevat als een gedeeld leerproces dat drie pijlers met elkaar verbindt: gebiedsanalyse, dialoog en integrale planning. Na de introductie van een aantal centrale concepten en kaders wordt het reflectiekader concreet uitgewerkt in pijlers en bouwstenen met daarbij horende reflectieve en richtinggevende vragen. Het reflectiekader kan samen met de ervaringen en analyses in beide cases andere steden stimuleren om stadsvernieuwing vanuit sociaal-pedagogisch perspectief te bekijken en van daaruit tot 'andere' betekenisvolle vragen, reflecties en visies op stadsvernieuwing te komen.

In 'Werken aan een integraal wijkbeleid voor Aalst Rechtoever - Casestudie Aalst' - worden twee beleidsinitiatieven in Aalst Rechtoever beschreven en geanalyseerd. 'BAM!Varkensmarkt' is een afgelopen en relatief kleinschalig social design project ter herwaardering van de handelskern. Het conceptstudietraject 'Revitalisatie Kern Rechtoever' is een actueel en langlopend traject waarin stadsdiensten en stadsbestuur zoeken naar een gedragen en integrale toekomstvisie voor de wijk. Deze casestudie was een leertraject en samenwerkingsverband tussen onderzoekers en twee stedelijke ambtenaren die deze beleidspraktijken mee aansturen. De analyse van de beleidspraktijk leidde tot een reflectie op twee uitdagingen: het navigeren met snelheden en schalen en het in dialoog brengen van perspectieven en visies.

'De Standaertsite: inzetten op een opportuniteit in Ledeberg - Casestudie Gent'- schetst de beleidspraktijk rond de nieuwe invulling van de voormalige Doe-het-zelf-zaak Standaert in de Gentse wijk Ledeberg. De site is centraal gelegen in deze dichtbebouwde wijk, die sinds 2003 onderwerp vormt van het grootschalige stadsvernieuwingsproject "Ledeberg leeft". Deze casestudie was een leertraject en samenwerkingsverband tussen onderzoekers en twee stedelijke ambtenaren die deze beleidspraktijk aansturen. De dynamiek rond de nieuwe invulling van de Standaertsite werd als aangrijpingspunt genomen voor analyse en reflectie aan de hand van drie uitdagingen: het zoeken naar integraliteit, het experimenteren met eigenaarschap en participatie, en het balanceren tussen bewaren en vernieuwen.

CONTACT

greet.debrauwere@hogent.be

griet.verschelden@hogent.be

riet.steel@hogent.be

sven.devisscher@hogent.be

nicole.vanhoucke@hogent.be



Veldanalyse sociaal-culturele praktijken,
een sociaal-ruimtelijke invalshoek als lens

In april 2013 startten de vakgroepen Sociaal Werk van HoGent en HUB in opdracht van de Ambrassade en Socius met een veldstudie naar veranderingen in het landschap van sociaal-culturele praktijken. De onderzoeksvragen peilden in het bijzonder naar nieuwe en innovatieve sociaal-culturele praktijken en eventuele ondersteuningsbehoeften van die praktijken.

In 12 contexten verspreid over 5 ruimere gebieden (Brussel, Gent, Mechelen, verstedelijkt gebied rond Kortrijk en landelijke regio van de Noorderkempen) werd in kaart gebracht welke erkende, gekende én vooral welke nieuwe en informele, soms tijdelijke, sociaal-culturele praktijken actief zijn in de verschillende contexten. Deze werden gekoppeld aan hun ruimtelijke, sociale en beleidsmatige context.

CONTACT

luc.dedroogh@hogent.be
jolijn.dehaene@hogent.be

Perceptiestudie bij kinderen en tieners
i.h.k.v. ontwikkeling stadsmonitor

De stadsmonitor is een bevragsingsinstrument van de Vlaamse overheid waarmee de duurzaamheid en leefbaarheid van het stedelijk beleid van de 13 centrumsteden in Vlaanderen periodiek in beeld gebracht wordt. De stadsmonitor baseerde zich tot nu toe op twee bronnen van informatie: cijfermateriaal die de steden zelf verzamelen (bijvoorbeeld over bevolkingssamenstelling, bevolkingsdichtheid, enz), en een grootschalige enquête bij volwassen bewoners naar hoe zij het (samen)leven in hun stad ervaren en beoordelen. Kinderen en tieners maakten dus nog geen deel uit van deze bevraging, en daar wil de overheid verandering in brengen door na te gaan of en op welke manier een kindfocus binnen de stadsmonitor mogelijk is.

In dit kader voert de vakgroep Sociaal werk i.s.m. Kind & Samenleving en Mediaraven een perceptiestudie bij kinderen en tieners uit in opdracht van de Vlaamse overheid. In deze studie wordt nagegaan op welke manier kinderen betekenis geven aan de verschillende beleidsdomeinen in hun stad, welke thema's volgens hen prioritair zijn in het stedelijk beleid, en welke knelpunten zij ervaren binnen het (samen)leven in de stad.

CONTACT

sven.devisscher@hogent.be
greet.debrauwere@hogent.be
hari.sacre@hogent.be

Gemeenschapsvorming in een veranderende stad (GIS)

In 2009 startte in de vakgroep Sociaal Werk een praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek onder de titel 'Gemeenschapsvorming in een veranderende stad. Een analyse van praktijken en vertogen in de publieke ruimte'. Dit onderzoek wilde aandachtspunten genereren voor de positie en het handelen van sociaal-culturele beroepskrachten (ruim begrepen) in relatie tot gemeenschapsvorming in de context van wijk en stad; voor het sociaal en stedelijke beleid; en voor het sociaal-cultureel werk. Het project werd, in samenwerking met Samenlevingsopbouw Gent en Buurtwerk Gent, opgezet in Ledeborg, een wijk uit de 19de eeuwse gordel in Gent.

In 2013 verscheen het boek 'Stadswijk in verandering. Lezen tussen en mensen' (De Visscher, S.; De Brauwere, G. & Verschelden, G., uitgegeven bij Academia Press) als sluitstuk van dit project.

CONTACT

svn.devisscher@hogent.be
griet.verschelden@hogent.be
greet.debrauwere@hogent.be

Onderzoek naar leefbare stad en omgeving



Kansen door en voor
werkgelegenheid in Waregem

De vakgroep Sociaal Werk voerde in 2011 en 2012 in opdracht van stad Waregem, PWA en Werkwinkel Waregem een onderzoek naar aandachtspunten die de uitbouw van een lokaal werkgelegenheidsbeleid in een stad vormgeven. Het onderzoek toonde aan dat diverse factoren, verschillende perspectieven van burgers en ondernemers en de historische en karakteristieken van de stad daarin allemaal een eigen rol (kunnen) spelen.

De resultaten van dit project zijn in 2012 gepubliceerd in het boek 'Kansen door en voor werkgelegenheid in Waregem' (De Brauwere, G.; Brandt, S. & Lescrauwaet, A., uitgegeven bij Academia Press).

CONTACT
greet.debrauwere@hogent.be
steven.brandt@hogent.be
an.lesrauwaet@hogent.be

Gebiedsverkenning Aalst rechteroever
vanuit sociaal-cultureel perspectief

In opdracht van stad Aalst en in samenwerking met een stedelijke begeleidingscommissie werd in 2012 in de vakgroep Sociaal Werk aan het dienstverleningsproject 'Gebiedsverkenning Aalst Rechteroever vanuit sociaal-cultureel perspectief' gewerkt. Daarin werd vertrokken vanuit het referentiekader voor de ontwikkeling van een sociaal-cultureel perspectief op stadsvernieuwing als een zelfstandig, maar niet geïsoleerd perspectief. Sociaal-culturele doelstellingen en strategieën worden daarin steeds in samenhang gezien met ruimtelijke en sociaal-economische doelstellingen en strategieën van stadsvernieuwing. De basis voor dit perspectief zijn de bestaande strategieën die mensen hanteren om met de veranderende stedelijke context om te gaan.

In dit project werden bewoners, handelaars en praktijk- en beleidsmensen geïnterviewd en werden er focusgroepgesprekken georganiseerd. De resultaten van het project werden o.a. tijdens een 'mobiele terugkoppeling' voorgesteld aan bewoners van Aalst Rechteroever en gepresenteerd aan het stadsbestuur van Aalst.

CONTACT
sven.devisscher@hogent.be
greet.debrauwere@hogent.be
tjjs.vansteenbergh@hogent.be
riet.steel@hogent.be

Community Arts in Ghent (CAIG)

De vakgroep Sociaal Werk werkte in 2010 en 2011 samen met de School of Arts aan het project 'Community Arts in Ghent. Onderzoek naar praktijken in stedelijke tussenruimtes vanuit artistiek en sociaal perspectief', waarin de wijk en haar tussenruimtes gelaagd onderzocht werden vanuit artistiek en sociaal perspectief. De studie omvatte een cartografisch wijkonderzoek, een artistiek onderzoek en een praktijkonderzoek. Op die manier werden de ontwikkelingen van tussenruimtes in de Gentse wijk Muide-Meulestede-Afrikalaan in kaart gebracht, werd een audiovisuele kroniek van eigen interventies in een tussenruimte ontwikkeld en werd er samengewerkt met Assurance Ambiance, een project van Rocsa Vzw dat samen met bewoners en kunstenaars een tijdelijke invulling gaf aan enkele braakliggende terreinen in de wijk.

Dit project resulteerde in een boek dat verscheen in 2012: 'Reading Urban Cracks' (Steel, R.; Van Eeghem, E.; Verschelden, G. & Dekeyrel, C., uitgegeven bij MER. Paper Kunsthalle) en de interactieve database www.locart.be.

CONTACT

griet.verschelden@hogent.be

riet.steel@hogent.be

elly.vaneeghem@hogent.be

Onderzoek naar leefbare stad en omgeving



Ontwikkeling van een visie op een kindfocus binnen de stadsmonitor

De stadsmonitor is een instrument van het Vlaamse stedenbeleid dat zowel de Vlaamse overheid als de stadsbesturen toelaat aan de hand van indicatoren na te gaan of de steden in meer leefbare en duurzame richting evolueren. Men wenst hierin beter zicht te krijgen op elementen die van belang zijn voor de gezinnen om wel/niet te kiezen voor de stad. Maar ook de positie van kinderen en jongeren zelf in de steden kan een belangrijke insteek vormen om de leefbaarheid en duurzaamheid van de stad te versterken.

Vanuit die achtergrond startte de studiedienst van de Vlaamse overheid een denkproces om de mogelijkheid van een kindfocus binnen de stadsmonitor te ontwikkelen. De stad leefbaar en aantrekkelijk maken voor kinderen stond daarbij voorop. De vakgroep Sociaal Werk ondersteunde dit denkproces via de voorbereiding en begeleiding van een aantal expertenpanels en het opstellen van een tekst die de belangrijkste inzichten uit deze gesprekken samenbrengt om tot een samenhangende visie te komen rond de positie van kinderen in de stad en een kader aan te reiken voor de vertaling van deze visie op het niveau van de beleidsintenties die aan de basis liggen van de stadsmonitor.

De resulterende visietekst werd als basis gebruikt voor de organisatie van een trefdag Kind in de Stad en voor een hoofdstuk in de nieuwe editie van de Stadsmonitor.

CONTACT
sven.devisscher@hogent.be
didier.reynaert@hogent.be

Woonzorgcentra en buurtgericht werken

In 2012 voerde de vakgroep Sociaal Werk (i.s.m. de opleidingen Orthopedagogiek en Ergotherapie) een verkennend onderzoek uit naar mogelijkheden en knelpunten in buurtgericht werken van woonzorgcentra. Dit gebeurde in opdracht van het Provinciaal Overleg Woonzorgcentra Oost-Vlaanderen.

Het onderzoek vertrok vanuit een brede luchtfoto van buurtgerichte praktijken die ontwikkeld zijn in en rond woonzorgcentra om vervolgens in te zoomen op vier woonzorgcentra in hun specifieke lokale context. Aandacht ging zowel naar de wijze waarop de buurt binnengebracht wordt in het woonzorgcentrum, als naar de wijze waarop woonzorgcentra zich opstellen als een lokale sociale voorziening met een eigen bijdrage tot het welzijn in de buurt. Hierbij werd het perspectief van de verschillende betrokkenen op hun buurt en buurtgericht werken ingebracht: bewoners van het woonzorgcentrum, buurtbewoners, buurtorganisaties en diverse professionals binnen het woonzorgcentrum. Dit leidde tot een inspiratiekader voor buurtgericht werken. De fundamenten voor dit kader worden gevormd door een grondige analyse van de eigen buurtcontext waarin men als woonzorgcentrum werkt, en dit zowel op sociaal, ruimtelijk, historisch als sociaal politiek vlak.

Het onderzoek, de luchtfoto, casussen en het referentiekader werden in 2013 gepubliceerd in 'Woonzorgcentra binnenstebuiten. Woonzorgcentra en buurtgericht werken' (Vanthuyne, T. & De Visscher, S., uitgegeven door de Provincie Oost-Vlaanderen).

CONTACT
sven.devisscher@hogent.be
tine.vanthuyne@hogent.be

DieGem: solidariteit en diversiteit

DieGem staat voor diversiteit en gemeenschapsvorming en is een interdisciplinair onderzoeksproject naar innovatieve vormen van solidariteit. Men wil op concrete plaatsen waar veel etnisch-culturele diversiteit is, onderzoeken hoe innovatieve vormen van solidariteit tot stand komen, en hoe professionals (beroepskrachten en vrijwilligers) daarop kunnen ingrijpen. Hierbij is er aandacht voor leerprocessen die hiermee gepaard gaan en burgerschapspraktijken die hieruit kunnen ontstaan. Er staan 32 casestudies op de onderzoeksagenda, uit heel verschillende settings, zoals wonen, werken, leren en vrije tijd. Een deel van de cases zijn retrospectief maar daarnaast wordt in 10 cases ook actieonderzoek gedaan, waarbij de onderzoekers met de betrokkenen actief meestappen in een veranderingstraject rond solidariteit in diversiteit.

De onderzoekers van HoGent staan voornamelijk in voor de uitwerking van de methodologie voor actieonderzoek en het praktijkonderzoek in verschillende cases. Concreet doen zij onderzoek in een jeugdbeweging, een intergenerationele werking en een leergemeenschap.

Het project wordt gefinancierd door IWT en uitgevoerd samen met volgende partners: UA (OASeS), KUL (Laboratorium voor Educatie & Samenleving, Afdeling Geografie, Architectuur & Maatschappij), UGent (Conflict- en Ontwikkelingsstudies), LUCA School of Arts (Architectuur). Het multidisciplinaire team heeft expertise in sociologie, sociale geografie, ruimtelijke planning, politieke wetenschappen en sociale en culturele pedagogiek en werkt samen met meer dan 50 partners uit het middenveld. Meer info op www.solidariteitdiversiteit.be

CONTACT

griet.verschelden@hogent.be

jolijn.dehaene@hogent.be

riet.steel@hogent.be

Directie Onderzoek

Valentin Vaerwyckweg 1
BE-9000 Gent
09 243 32 80
onderzoek@hogent.be
www.hogent.be

Colofon

redactie
Karljin Franck
Jozefien Borms

druk
IPM Printing

datum
november 2014

vu
Directie Onderzoek
Hogeschool Gent

